

Beslut

Datum
2023-12-06

Diarienummer
511-9818-2021

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Mantorpsskogen i Örebro kommun samt fastställande av ny skötselplan och upphävande av tidigare beslut m.m.

Beslut om bildande av naturreservat

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen fastigheten Mantorp 1:3 i Örebro kommun som naturreservat, se beslutslista. Beslutet innebär en revidering av syfte och föreskrifter för delar av naturreservatet Mantorpsskogen från 1998, samt fastställande av ny skötselplan. Reservatets avgränsning är oförändrad. Naturreservatets namn ska även fortsättningsvis vara Mantorpsskogen.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att de föreskrifter som framgår av detta beslut ska gälla beträffande reservatet.

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken att upphäva följande beslut: 1998-04-17, diarienummer 231-09232-94 inom den statligt ägda fastigheten Mantorp 1:3. Den privatägda delen av reservatet, inom fastigheten Ramstena 3:10, berörs ej av det här beslutet. Inom Ramstena 3:10 fortsätter därmed beslut med diarienummer 231-09232-94 att gälla.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservat är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer samt att skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Områdets naturskogar samt barrskogar och blandskogar på kalkberggrund och våtmarker liksom områdets landformer, hydrologi och dess biologiska mångfald ska bevaras och utvecklas. Områdets rika förekomst av sällsynta svamparter utgör ett viktigt bevarandevärde.

Skyddsvärda arter såsom hällebräcka och knottblomster ska bevaras.

Syftet tillgodoses genom att en kombination av olika skötselriktningar kan användas, där delar lämnas utan aktiva skötselåtgärder och skogen får sköta sig

själv, medan andra delar kan skötas mer aktivt, exempelvis genom skogsbete, borttagande av igenväxningsvegetation eller skötsel av våtmarker.

Åtgärder kan komma att vidtas för att eliminera förekomsten av exotiska träd och buskar och invasiva växt- eller djurarter.

Borttagande av konkurrerande eller inväxande träd i anslutning till särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper av tall kan komma i fråga.

Området ska vara tillgängligt för det rörliga friluftslivet.

Inom ramen för ovan angiva syfte kan begränsade åtgärder göras för att leda besökare till lämpliga delar av reservatet, för att minimera störningar på djurliv och slitage på landformer, vegetation och flora.

Föreskrifter för naturreservatet

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att:

1. borra, gräva, spränga, schakta, markbereda eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark, block eller berg, eller bedriva täkt av något slag, utfylla, tippa, eller anordna upplag,
2. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel,
3. anlägga väg, stig, led eller uppställningsplats för fordon, båtar eller andra farkoster,
4. dra fram mark- eller luftledning,
5. uppföra eller upplåta mark för byggnad eller annan anläggning,
6. uppföra jakttorn, röja siktgator för jakt eller stödutfodra vilt,
7. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd såväl som att fälla enstaka träd eller buskar, samt att samla ihop, föra bort eller upparbeta döda stående eller liggande träd eller delar av träd.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas åta

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Underhåll av befintlig parkeringsplats samt möjlighet till utökning av parkeringsplatsens storlek upp till plats för 10 bilar, se beslutskarta.
3. Underhåll av befintlig grusväg, se beslutskarta.
4. Fällning eller beskärning av enstaka träd längs vägar, reservatsgränser och vid anläggningar för friluftslivet, för att undvika skador på människor eller egendom.

5. Uppsättning och underhåll av informationstavlor.
6. Anläggande och underhåll av besöksanordningar såsom markerad vandringsled och rastbord.
7. Betesdrift eller slåtter.
8. Uppsättning och underhåll av stängselanordningar såsom stängsel, grindar, stättor och färister inklusive nödvändiga transporter inom naturreservatet för att kunna utföra stängselarbeten.
9. Anläggning och underhåll av två mindre och enklare angöringsplatser för betesdjurstransport, i direkt anslutning till befintliga vägar.
10. Avverkning eller på annat sätt borttagande av exotiska träd och buskar såsom contortatall, lärkträd, ädelgran, med mera samt eliminering av invasiva arter som till exempel blomsterlupin.
11. Hydrologisk restaurering såsom exempelvis återställning av rätade eller rensade vattendrag eller restaurering av kärr eller mossar.
12. Hydrologisk restaurering som innebär att hela eller delar av den grusväg som går genom området jämnas ut eller schaktas bort. Se beslutskarta med den tjocka streckade linjen ”Befintliga vägar och stigar”.
13. Skötselåtgärder för att restaurera kärrbiotoper eller gynna knottblomster såsom, dämning, bete, våtmarksslåtter, småskalig markstörning, bortröjning av uppkommande sly och annan vegetation eller fällning av träd.
14. Skötselåtgärder för att gynna hällebräcka, såsom borttagande av mosstucken eller annan vegetation på kalkrika berghällar, utglesning av trädkiktet kring lämpliga växtplatser och bete.
15. Skötselåtgärder vid enstaka platser för att gynna gentianaväxter eller andra sällsynta hotade växtarter. Exempelvis genom slåtter, fröspridning eller åtgärder för att motverka förnaansamling, krattning eller liknande.
16. Skapande av enstaka gläntor i delar som sköts genom skogsbete, genom fällning av träd och eventuell hopsamling till vedtravar.
17. Genomförande av försiktiga naturvårdshuggningar, ringbarkning eller liknande av inväxande träd i anslutning till särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper av tall, närmast trädstammarna.
18. Undersökning och dokumentation av djur-, växt- och svamparter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. om rätten att färdas och vistas samt om ordningen i övrigt i naturreservatet

Det är förbjudet att:

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller block, eller att flytta eller bortföra sten eller block,
2. framföra motordrivet fordon annat än på befintliga bilvägar,
3. fälla, bortföra eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd och buskar,
4. skada vegetation t.ex. genom att plocka eller gräva upp växter såsom ris, gräs, örter, mossor eller lavar och svampar,
5. elda
6. medvetet störa djurlivet,
7. tälta,
8. utan Länsstyrelsens tillstånd sätta upp permanent tavla, affisch, eller därmed jämförlig anordning eller att snitsla spår,
9. utan Länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön.

Undantag från föreskrifterna enligt 7 kap. 5 och 30 §§ miljöbalken

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår ovan av B-föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken,
- b) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintliga vägar omfattande hela vägområdet,
- c) förvaltaren av naturreservatet, eller den förvaltaren utser, att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, luft-, mark- och vattenförhållanden inom naturreservatet,
- d) jakträttshavare att sätta upp snitslar fram till jaktpass,
- e) tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende att framföra motorfordon (insatsen ska omgående anmälas till länsstyrelsen),
- f) tjänstemän inom Länsstyrelsens rovdjursförvaltning att framföra snöskoter för utförande av inventering m.m.,

2023-12-06

511-9818-2021

- g) rättighetshavare att uttransportera fälld älg, hjort, björn eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation,
- h) allmänheten att plocka bär-, matsvamp- och blommor (utom fridlysta arter) för eget behov.

Fastställande av skötselplan

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen den till beslutet hörande skötselplanen som framgår av bilaga 1.

Skälen för beslutet

Områdets naturvärden betingas av skogsbeståndens naturskogsartade struktur och en mångfald av sådana arter som missgynnas av skogsbruk. Strukturen i de äldre bestånden kännetecknas av intern dynamik. Åldersspridningen bland träden är stor. Området rymmer en stor mängd död ved. Förekomsten av många signalarter och rödlistade arter indikerar att området har en lång skoglig kontinuitet. Bland annat finns en rik förekomst av sällsynta marksvampar knutna till äldre kalkbarrskog. Området har också en mycket rik flora. Skogsbete har förr bedrivits i området och det har funnits inslag av glest trädbevuxna gläntor med högre solinstrålning, vilket sannolikt gynnat flera sällsynta arter av växter och svampar.

Exempel på sällsynta arter som påträffats i området är bombmurkla, gräddporing, streckvaxskivling, bitter taggsvamp, orange taggsvamp, gul taggsvamp, brandtaggsvamp, raggtaggsvamp, porslinsblå spindling, bullspindling, kameleontskål, olika arter av jordstjärnor, hällebräcka och flera sällsynta arter av orkidéer.

Inriktningen i vilka naturvärden som är prioriterade att bevara enligt detta beslut är densamma som i det ursprungliga beslutet. Det vill säga bevarande av sällsynta arter marksvampar och kärleväxter knutna till ett mosaikartat landskap av barrskog och myrmark på kalkberggrund.

Området ingår i Natura 2000-nätverket. Ett syfte med beslutet är att genom den föreslagna skötselriktningen stärka bevarandetillståndet för anmälda naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet. De naturtyper och arter som är utpekade för Natura 2000-området Mantorp är källor och källkärr (7160), rikkärr (7230), taiga (9010), näringsrik granskog (9050), lövsumpskog (9080), skogsbevuxen myr (91D0) samt hällebräcka (1973).

Idag finns det ett behov att kunna sköta delar av naturreservatet med en mer aktiv skötselriktning än fri utveckling, som hittills har varit inriktningen för hela området. Det är extra tydligt för växtplatserna för hällebräcka. Arten har tidigare funnits på flera olika platser inom naturreservatet, men har vartefter skogen slutit sig, successivt minskat och är idag möjligen helt utgången ur området. Flera lämpliga kalkrika hällar finns dock fortfarande kvar inom en förhållandevis liten och väl sammanhållen del av naturreservatet. Flera av dessa står fortfarande

2023-12-06

511-9818-2021

förhållandevis luftigt och trädfrött, varför en restaurering bedöms kunna utföras på ett skonsamt sätt, utan negativ påverkan på skogligt knutna naturvärden.

Det finns även andra naturvärden i naturreservatet som bedöms gynnas av ett skogsbyte, däribland sällsynta arter av kalkkrävande marksvampar, fältgentiana och knottblomster. Därför föreslås även att delar med skogs- och myrmark att också kunna omfattas av skogsbyte.

Möjlighet till våtmarksrestaurering och skötsel av våtmarker införs för att kunna sköta området rikkärr på ett ändamålsenligt sätt. Om rikkärren får utvecklas fritt i enlighet med ursprungliga skötselplanen bedöms risken vara stor för att en successiv degradering av habitatkvaliteten kommer ske för sällsynta arter, i takt med att trädskiktet blir allt för tätt och skuggigt.

Möjlighet till en försiktigare framhuggning eller ringbarkning närmast stammarna av gamla naturvårdsträd av tall är ytterligare en ny naturvårdande skötselåtgärd som införs genom detta beslut. Det kan antas förbättra tallarnas vitalitet och underlätta för möjligheten att ha kvar tall i området även på längre sikt, vilket är positivt då området har höga naturvärden kopplat till både gran och tall. Att det formulerats som en försiktigare åtgärd är för att minimera risken för att andra naturvärden såsom naturvärden knutet till gran, ska påverkas negativt.

Införandet av nya föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken är nödvändiga för att möjliggöra återställnings- och skötselåtgärder.

I och med införandet av miljöbalken ändrades de motiv som anges vid bildandet av nya naturreservatet. De vetenskapliga bevarandemotiven, som angavs med stöd av den upphävda naturvårdslagen (1964:822), har i miljöbalken ersatts av bevarandemotiv som syftar till att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer för att upprätthålla en ekologiskt långsiktigt hållbar utveckling av samhället. Länsstyrelsen bedömer att det därför finns skäl att ändra syftet i linje med miljöbalkens bevarandemotiv.

Det är lämpligt att besluta om nya föreskrifter enligt miljöbalken kap. 7 §§ 5, 6 och 30 och förordningen om områdesskydd § 22 eftersom det finns skillnader mot naturvårdslagen, som kan leda till oklarheter vid tillämpningen av föreskrifter meddelade med stöd av naturvårdslagen. Till exempel saknas motsvarighet till § 9 naturvårdsförordningen (1976:484) om föreskrifter för naturvårdsförvaltningen av reservatet, vilket bland annat innebär att Länsstyrelsen inte längre kan meddela föreskrifter genom fastställande av skötselplan.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att de särskilda naturvärden som förekommer i reservatet kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas och att det är nödvändigt att naturreservatsskyddet kvarstår.

Länsstyrelsen bedömer att det i enlighet med 7 kap. 7 § miljöbalken finns synnerliga skäl, som krävs för att upphäva beslutet om bildande av naturreservatet Mantorpsskogen 1998-04-17, dnr 231-09232-94. Det nya beslutet med ändrat

2023-12-06

511-9818-2021

syfte och nya föreskrifter, ger en mer ändamålsenlig skötsel av naturreservatet tillika Natura 2000-området, med förbättrade förutsättningar att bevara hotade och sällsynta arter i området såsom hällebräcka, knottblomster och olika sällsynta arter av marksvampar. Det har redan idag visat sig att flera viktiga naturvärden i området är på väg att försvinna med rådande skötselriktning med fri utveckling. Eftersom A-föreskrifterna inte innebär någon väsentlig förändring från tidigare, innebär beslutet ingen försvagning av skyddet.

Förutsättningarna för att bevara områdets biologiska mångfald och livsmiljöer bedöms som goda om förvaltningsinriktningen i detta beslut följs och skötselmålen uppfylls i enlighet med den för reservatet fastställda skötselplanen.

Att satsa på hällebräcka inom Mantorpsskogens naturreservat bedöms som lämpligt. Detta då de geologiska förutsättningarna att restaurera och skapa lämpliga habitat finns på plats. Mantorpsskogens naturreservat ligger inom en trakt i Örebro län som har bland de bästa förutsättningarna att inom ett landskapsekologiskt sammanhang kunna bevara arten. Kalkrika bergsstråk löper genom landskapet i öst-västlig riktning och ger goda förutsättningar för arten. Bland annat ingår här även naturreservaten Nasta marmorbrott, Tåsta och Kvinnerstatorp vilka alla har förekomster av hällebräcka och har anpassad skötsel för att gynna arten.

Eftersom inga naturvärden går förlorade till följd av detta beslut bedömer Länsstyrelsen att upphävandet av 1998 års beslut om bildande av naturreservatet Mantorpsskogen inte kräver någon kompensation enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken.

Beslutet följer Naturvårdsverkets riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen. Fortsatt skydd och förbättrad skötsel av naturreservat Mantorpsskogen bidrar till arealmålet för miljömålet Levande skogar, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag samt till miljömålet Ett rikt växt- och djurliv.

Det är i linje med regeringens friluftspolitik att naturskyddade områden öppnas för friluftslivet. De begränsade anordningar för fotvandrare som finns och fortsatt kommer möjliggöras i området av detta beslut bedöms få så begränsad påverkan på djurliv, flora, vegetation och områdets landformer att de inte påverkar syftet med reservatet negativt.

Naturreservatet bidrar också till skyddet av ekosystem vars funktioner är viktiga för upprätthållande av de ekosystemtjänster vårt samhälle är beroende av.

Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen enligt den information Länsstyrelsen inhämtat från Bergsstaten.

2023-12-06

511-9818-2021

Vid en avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, mellan allmänna och enskilda intressen gör Länsstyrelsen följande bedömning. Den inskränkning i enskild rätt att använda mark och vatten, som beslutet om naturreservat innebär, går inte längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

Länsstyrelsens konsekvensutredning, visar att de föreslagna ändringarna av syfte och föreskrifter medför begränsade kostnadsmissiga konsekvenser för staten och andra berörda sakägare. Konsekvensutredningen framgår av bilaga 2.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmissiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Redogörelse för ärendet

Mantorppskogens naturreservat bildades 1998 genom beslut av Länsstyrelsen, dnr 231-09232-94. Samma år föreslogs Mantorp som Natura 2000-område och godkändes av EU-kommissionen 2005. År 2011 förklarades Mantorp av regeringen som särskilt bevarandeområde (Special Area of Conservation, SAC).

Behovet av att uppdatera skötselplanen och beslutet för Mantorpsskogens naturreservat aktualiserades hos Länsstyrelsen under 2021 i samband av planering och sammanställning av revideringsbehov av skötselplaner och andra naturreservatsbeslut.

Beslutsförslaget har arbetats fram under 2021–2023 och skickades ut på remiss den 1 september 2023. Sakägare och övriga remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig över förslag till beslut.

Myndighetssamråd har skett med Naturvårdsverket och Örebro kommun.

Detta beslut innebär följande förändringar gentemot tidigare beslut:

- Beslutet innebär en revidering av syfte och föreskrifter för naturreservatet Mantorpsskogen från 1998, som upphävs (bortsatt från i den privatägda mindre delen längst i öster, för vilken det gamla beslutet fortsätter gälla).
- En ny skötselplan fastställs.
- Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer och att återskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter (och inte som tidigare att även bevara området för kännedom om landets natur i väsentligen orört skick).
- Införandet av flera nya föreskrifter under B (Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla). I tidigare beslutet hänvisades endast till skötselplanen, när det gällde vad innehavare av särskild rätt till marken förpliktades tåla.
- Åtgärder kan utföras för att ta bort främmande arter.

2023-12-06

511-9818-2021

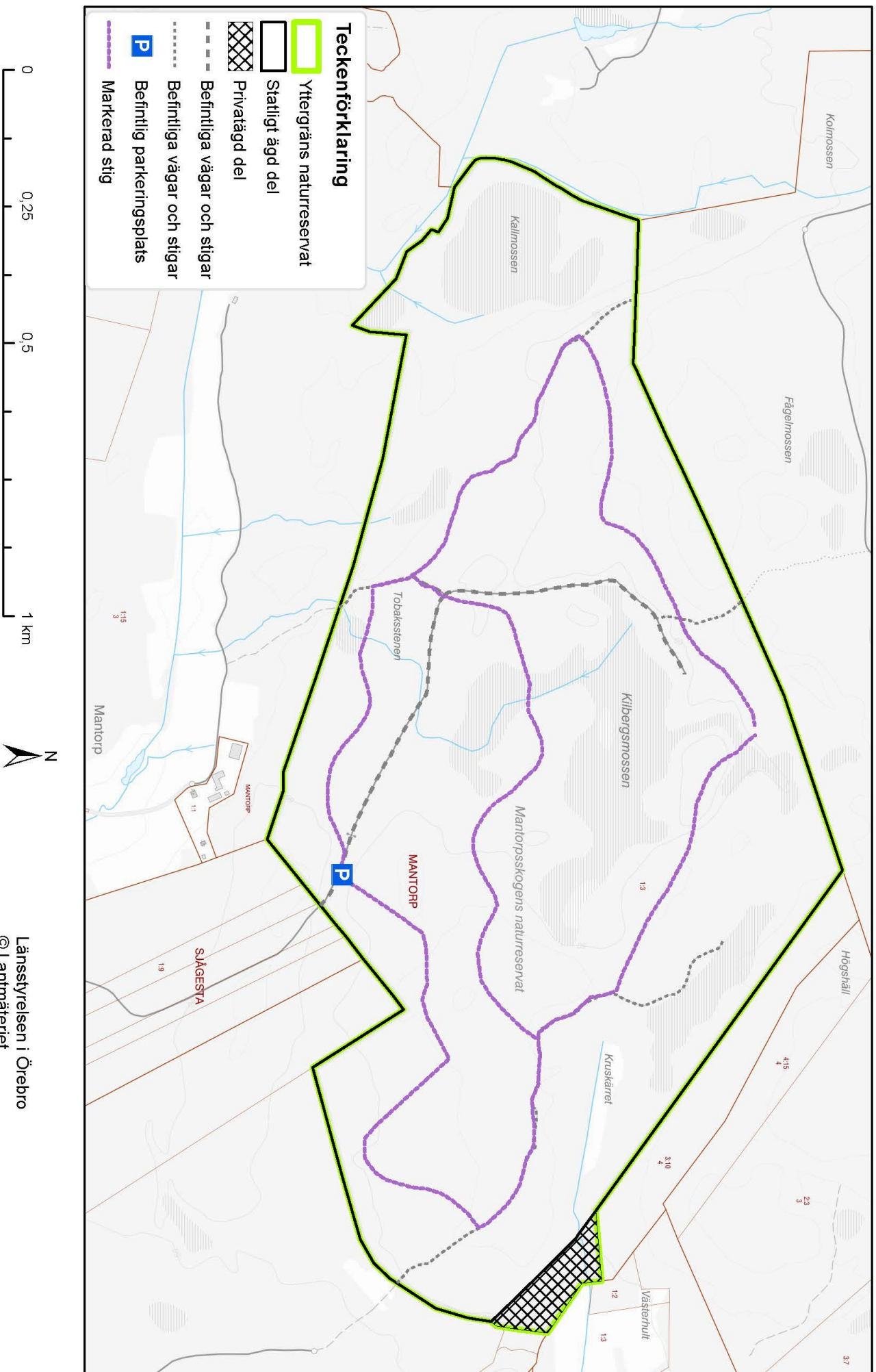
- Skötsel för att gynna särskilt värdefulla träd av tall får genomföras.
- Skogsbete får användas som skötselmetod.
- Aktiva skötselåtgärder för sällsynta hotade arter såsom hällebräcka, knottblomster och fältgentiana får genomföras för att gynna arterna.
- Hydrologisk restaurering får ske av till exempel kärr eller bäckar, där det inte riskerar att påverka intilliggande fastigheter negativt.

2023-12-06

511-9818-2021

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Mantorpsskogen
NVR-id:	2000254
Kommun:	Örebro
Natura 2000-område:	SE0240074
Lägesbeskrivning:	Cirka 5 km nordöst om Örebro.
IUCN-kategori:	Ia, Strikt naturreservat (Strict Nature Reserve)
Fastigheter:	Mantorp 1:3 och del av Ramstena 3:10
Markägare:	Staten genom Naturvårdsverket samt enskild
Rättigheter:	Utarrenderad jakt. Länsstyrelsen ingår i vägsamfällighet.
Areal:	133,9 hektar, varav 124,8 ha produktiv skogsmark
Naturtyper:	Tallskog utanför våtmark 10,5 ha, Granskog utanför våtmark 43,9 ha, Barrblandskog utanför våtmark 5,4 ha, Lövblandad barrskog utanför våtmark 5,4 ha, Triviallövskog utanför våtmark 1,7 ha, Triviallövskog med ädellövinslag utanför våtmark 0,0 ha, Triviallövskog med ädellövinslag utanför våtmark 1,5 ha, Tallskog på våtmark 5,7 ha, Granskog på våtmark 2,6 ha, Barrblandskog på våtmark 2,0 ha, Lövblandad barrskog på våtmark 7,2 ha, Triviallövskog på våtmark 5,8 ha, Temporärt ej skog på våtmark 0,1 ha, Öppen våtmark 1,2 ha, Åkermark 0,0 ha, Övrig öppen mark utan vegetation 0,0 ha, Övrig öppen mark med vegetation 1,0 ha, Exploaterad mark, väg/järnväg 1,6 ha.
Förvaltare av reservatet:	Länsstyrelsen i Örebro län

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Lena Rådström Baastad med naturvårdshandläggare Björn Gunnarsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Johan Karlhager och länsjurist Suri am Ende medverkat.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på

www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Skötselplan
2. Konsekvensutredning
3. Överklagandehänvisning